

відчуває труднощі у застосуванні психологічних знань в практичній діяльності, має невисокий рівень емпатії, психологічної компетенції, не достатньо обізнані у вікових та індивідуально-психологічних особливостях учнів [1; 6].

На нашу думку, в сучасних умовах гуманізації системи початкової освіти, саме емпатійність як професійно значуща властивість особистості вчителя забезпечує успішність міжособистісної взаємодії з учнями, є одним із шляхів реалізації суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії. Тому перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробці психологічних засобів розвитку емпатії у вчителів початкових класів.

Список використаних джерел

1. Василюшина Т. В. Емпатійні здібності вчителів: психологічний аспект. *Практична психологія та соціальна робота*. 1999. № 4. С. 37–38.
2. Журавльова Л. П. Психологія емпатії : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 328 с.
3. Журавльова Л. П., Шпак М. М. Емпатія як психологічний механізм розвитку міжособистісного емоційного інтелекту. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III (25). 2015. Вип. 49. С. 85–88.
4. Словарь практического психолога / сост. С. Ю. Головин. Минск : Харвест, 2003. 800 с.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / Вибрані твори : у 5 т. Київ : Радянська школа, 1977. Т. 3. С. 5–279.
6. Чебыкин А. Я. Теория и методика эмоциональной регуляции учебной деятельности : науч.-метод. пособие. Одесса : Астропринт, 1999. 158 с.

*Слободянюк О. Л.,
аспірантка,*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль*

ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТА

Проблема діалогізації освіти ставала предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців (К. Абульханова-Славська, В. Андрієвська, В. Борисенко, Г. Балл, І. Бех, Л. Виготський, Н. Волкова, І. Зязюн, В. Кан-Калик, Г. Кляцька, А. Мудрик, Г. Радчук, Л. Щерба, Л. Якубінський та ін.), які вказували на важливість діалогу для оптимізації процесу навчання й розвитку професійних та соціально важливих якостей майбутніх фахівців. Г. Радчук у своїх дослідженнях зазначає, що аналіз

освітнього процесу показує, що студент оволодіває лише пізнавально-інформаційним аспектом своєї майбутньої діяльності. Звідси, становлення особистості майбутнього фахівця передбачає цілісне перетворення освітнього процесу, що включає: діалогізацію змісту навчального матеріалу та розвиток діалогічності викладача і студента [3].

Діалогізація освітнього простору, перш за все, є необхідною умовою розвитку соціально-активної, толерантної особистості, забезпечує реалізацію інтелектуального й особистісного потенціалу майбутнього фахівця.

Діалогічність є універсальною характеристикою людської взаємодії. Особистісно розвиваючий потенціал діалогу пов'язаний з діалогічною природою особистості, яка існує в постійному внутрішньому діалозі з самим собою і в ній спостерігається своєрідний рух від свідомості до мислення і навпаки. Діалог як форма відносин суб'єктів навчального процесу, може розглядатися як специфічне соціокультурне середовище, що створює сприятливі умови для створення та сприйняття особистістю нового значущого досвіду. Тому можна говорити про так званий гуманітарний компонент освіти, який виявляє обов'язкову особистісну співучасть, внаслідок чого навчальний матеріал не може бути сприйнятий студентом інакше, ніж через діалог з іншими учасниками освітнього процесу або з самим собою [1].

Діалогічне навчання створює можливість реального активного співробітництва між викладачем і студентами, що значною мірою прискорює формування відповідальності, посилює інтерес не лише до результату, а й до процесу роботи. Під час діалогу кожен студент є активним учасником обговорення певної проблеми. Він намагається висловити свою точку зору, підтвердити її фактами, відомостями з тексту, прикладами з життя. Це не тільки дає можливість кожному проявити свої здібності, своє «Я», а й є справжньою школою творчого спілкування студентів, у результаті якого долаються певні труднощі, знаходяться спільні рішення, виникають нові ідеї [2].

Діалог зі студентами – це не просто розмова. Це – співпраця, що передбачає розподіл ролей. Діалог при цьому розгортається усередині інших особистісно значущих сфер діяльності як певна життєва ситуація, як спосіб існування викладача і студента.

Зазначимо, що діалог в освіті – спосіб життєдіяльності суб'єктів освіти, особлива форма взаємин, що передбачає самоорганізацію суб'єктів навчального процесу, становлення осмисленої поведінки через трансформацію особистісного досвіду, свободу думок та відповідальність за дії і рішення. Ефективність діалогу припускає рівноправне висловлювання, і головне, не досягнення консенсусу, а взаєморозуміння. Діалог дає змогу приймати спільне рішення та діяти спільно з Іншим.

Використання студентами ефективних форм діалогічної взаємодії у контексті професійного навчання та міжособистісного спілкування у діаді «студент-студент» дає змогу набути досвід, що передбачає засвоєння духовних цінностей, знань та умінь в студентському колективі. Викладач у такому разі виконує роль наставника, що створює психолого-педагогічні умови для виникнення позитивних особистісних контактів, взаємодії, розвитку комунікативних здібностей та особистісних властивостей, необхідних для професійного становлення майбутнього фахівця.

Отже, виходячи з вищесказаного можна стверджувати, що орієнтація на становлення особистості майбутнього фахівця, активного суб'єкта діяльності може бути реалізована лише на основі побудові діалогічної стратегії розвитку особистісно-розвивальної освіти.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. (2000). Деякі аспекти нової виховної парадигми (в контексті творчості А. С. Макаренка). *Педагогіка і психологія*. № 1. С. 5–17.
2. Борисенко В. В. (2015). Діалог у контексті сучасної освітньої парадигми. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. Вип. 124. С. 8-10.
3. Радчук Г. К. (2014). *Аксіопсихологія вищої школи : монографія*. (Вид. 2-ге, розш. і допов). Тернопіль : ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 380 с.

Чин Р. С.,
*кандидат психологічних наук,
викладач кафедри психології розвитку та консультування,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)*

ГЕНДЕРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ

Незважаючи на дискусійність питання гендерної проблематики, науковці наголошують на важливості виховання гендерної культури, а саме: прищеплення дітям, підліткам та молоді здатності керуватись принципами рівноправ'я, паритету як основоположними засадами у міжстатевих стосунках – взаєминах з іншою статтю, у побудові товариських та романтичних взаємин, засвоєнні професійних, сімейних та громадсько-політичних ролей [3, с. 5].